

Timo Kaisanlahti – Raili Leppiniemi – Jarmo Leppiniemi

OIKEAT JA RIITTÄVÄT KIRJAUKSET

Alma Insights
Helsinki 2026

9., uudistettu painos
Copyright © 2026 Alma Media Finland Oy ja tekijät

Yhteistyössä Juristiliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-5470-7

Kansi: Aste Helsinki Oy, Timo Martikainen
Taitto: Aste Helsinki Oy, Outi Pallari

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2026

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almainsights.fi

Sisällys

Alkusanat 9., uudistettuun painokseen	13
Aikaisempien painosten alkusanat	14
1 Vaatimus oikeista ja riittävistä kirjauksista	17
1.1 Kirjanpitovelvollisen tehtävät	17
1.2 Suorite-, maksu- ja laskutusperusteet	18
1.3 Olennaisuusperiaate	21
1.4 Arvostaminen ja jaksottaminen	21
1.5 Oikean ja riittävän kuvan varmistaminen liitetietojen avulla	21
1.6 Johdonmukaisuus	22
1.7 Sisältöpainotteisuus: sisältö ennen muotoa	22
1.8 Määräajat	23
1.9 Verolainsäädäntö toissijaista	24
1.10 Pien- ja mikro-osakeyhtiöllä ei vaatimusta toimintakertomuksesta	24
1.11 Hyvä kirjanpitolapa	25
1.12 Erilläänpitotehtävä (entiteettiperiaate) ja liiketapahtumien tyhjentävä kuvaaminen	25
1.13 Jälkikäteinen tarkastettavuus	27
1.14 Tosite liiketapahtuman todentamisessa	28
1.15 Kirjausketjun aukottomuuden vaatimus – audit trail	31
1.16 Virheellisyys ja harhaanjohtavuus tositteessa ja kirjanpitomerkinnässä	33
1.17 Mahdollinen harhaanjohtavuus tilinpäätöksen laatimiskäytännöissä	36
2 Tulot	38
2.1 Liikevaihto	38
2.1.1 Bruttoperiaate lähtökohtana	38

2.1.2	Alkoholivero poikkeuksena	40
2.1.3	Varsinainen toiminta	41
2.1.4	Arvopaperien myynti- ja hallinnointituotot	42
2.1.5	Saamiskantojen hankinta ja saamisten perinnästä saadut tuotot sekä factoring	42
2.1.6	Sivutuotteesta saadut tuotot	47
2.1.7	Vaihto-omaisuushyödykkeestä saatu vuokratulo . . .	48
2.1.8	Jatkuva sivutoiminta	50
2.1.9	Vaihtokauppa	51
2.1.10	Osamaksukauppa	53
2.1.11	Liikevaihto, ehdoton suoriteperusteisuus	55
2.1.12	Ehdollinen tulo	57
2.1.13	Konsernin sisäiset myynnit	60
2.1.14	Perustajaurakoitsijan liikevaihto	62
2.1.15	Konsernirahoitus	63
2.1.16	Myyntitulo vai ennakkomaksu	66
2.1.17	Ennakkomaksun veloittaminen	67
2.1.18	Suoritesarja, palvelusuorite	69
2.1.19	Suoritus aliurakoitsijalle	73
2.1.20	Saadut liittymismaksut	75
2.1.21	Tarjoilupalkkio, myyntiprovisio	76
2.1.22	Komissiokauppa	77
2.1.23	Myyntin oikaisuerät	79
2.1.24	Läpikulkuerät	80
2.1.25	Myynti henkilökunnalle	82
2.1.26	Varainsiirtovero	84
2.2	Osatuloutus	85
2.3	Liiketoiminnan muut tuotot	94
2.3.1	Saadut tuet	96
2.3.2	Vakuutuskorvaukset	99
2.3.3	Sijoituskiinteistö käyvän arvon menettelyä sovellettaessa	100
2.4	Rahoitustuotot	101
2.4.1	Arvonalentumiset	102
2.5	Poikkeukselliset erät	104
2.5.1	Ei satunnaisten tuottojen ja kulujen nimikettä	104
2.5.2	Vastikkeeton saanto	104
2.6	Tulot pysyvistä vastaavista	106
2.6.1	Tulo pysyvän vastaavan myynnistä	106
2.6.2	Pysyvien vastaavien vaihdot	109
2.7	Asunto- ja kiinteistöyhtiön tulot	110
2.8	Aikaisemmalle tilikaudelle kuuluva tulo	114

3 Juoksevat menot	116
3.1 Materiaalit ja palvelut	117
3.1.1 Ostomenot ja ostokulut	117
3.1.2 Ulkopuoliset palvelut	119
3.2 Henkilöstömenot	121
3.2.1 Palkat ja palkkiot	121
3.2.2 Luontoisedut	122
3.2.3 Henkilösivumenot	123
3.3 Liiketoiminnan muut kulut	126
3.3.1 Vuokrat	127
3.3.2 Edustusmenot ja mainoslahjojen menot	129
3.3.3 Tilintarkastus- ja muut asiantuntijapalkkiot	132
3.3.4 Julkiset maksut	134
3.3.5 Luottotappiot	135
3.3.6 Veronkorotus	136
3.3.7 Sakko	137
3.4 Valmistus omaan käyttöön, menojen oikaisuerä	138
3.5 Rahoituskulut	140
3.5.1 Korkomenot	140
3.5.2 Ehdollinen korko	141
3.5.3 Rakennusaikainen korko	146
3.6 Muut rahoitusmenot	148
3.7 Sijoitusten arvonalentumiset	148
3.8 Aikaisemmalle tilikaudelle kuuluva meno	150
4 Välittömät verot	151
4.1 Tuloverot ja muut välittömät verot	151
4.2 Laskennalliset verovelat ja -saamiset	156
5 Pysyvät vastaavat	165
5.1 Pysyvien vastaavien hankintameno	165
5.1.1 Rakennuksen hankintameno	169
5.1.2 Perusparannusmenot	172
5.1.3 Osakkeiden hankintameno	173
5.1.4 Lahjaksi saadut hyödykkeet	174
5.1.5 Apporttina saatu omaisuus	174
5.1.6 Pysyvien vastaavien hankintamenon jaksottaminen	175
5.1.7 Poistojen verosidonnaisuus	182
5.1.8 Investointivarausten käyttäminen	184
5.1.9 Avustus pysyvien vastaavien hankintaan	184
5.2 Rahoitusleasingperusteinen hankinta	187

5.3	Aineettoman hyödykkeen jaksottaminen	188
5.3.1	Perustamismenot	189
5.3.2	Tutkimusmenot	190
5.3.3	Kehittämismenot	191
5.3.4	Aineettomat oikeudet	194
5.3.5	Liikearvo	197
5.3.6	Muut pitkävaikutteiset menot	198
5.4	Hankintatilikauden poisto	202
5.5	Liittymismaksut	203
5.6	Sijoitukset	205
5.6.1	Osakkeen hankintameno	206
5.6.2	Osakehuoneiston perusparannukset	212
5.6.3	Maksuttomassa osakeannissa saadut osakkeet	214
5.7	Sijoituskiinteistön merkitseminen käypään arvoonsa	216
5.8	Poistosuunnitelman muuttaminen	217
5.9	Luovuttaminen ja romuttaminen	220
5.9.1	Epäsuora tuloutus pien- ja mikroyrityksessä	221
5.9.2	Romuttaminen	222
5.10	Pien- ja mikroyrityksen suunnitelman mukaiset poistot ...	228
6	Arvonnousut ja -alenemiset	231
6.1	Pysyvien vastaavien arvonkorotukset	232
6.2	Arvonalennukset	240
6.3	Arvonpalautumiset	244
6.4	Rahoitusvälineet	245
6.4.1	Kapitalisaatiosopimus	246
6.4.2	Muita rahoitusväline-käsitteen ulkopuolisia instrumentteja	246
6.4.3	Käyvän arvon muutos	246
7	Vaihtuvat vastaavat	249
7.1	Vaihto-omaisuus	249
7.1.1	Hankintamenon määrittäminen	249
7.1.2	Hyödykkeen hallinta inventaariarvon määrittämisen edellytyksenä	250
7.1.3	Sitovalla sopimuksella edelleen myydyin vaihto- omaisuuden arvostaminen	251
7.1.4	Välillisten menojen lukeminen hankintamenoön ...	251
7.1.5	Välillisten menojen sisällyttäminen hankintamenoön: verosidonnaisuus ja menettelyn aloittaminen	252
7.1.6	Varaston käyttöjärjestys	254

7.1.7	Varastokirjaukset	257
7.1.8	Vaihto-omaisuus kaupintarahoituksessa	260
7.2	Saamiset	261
7.2.1	Myyntisaamiset	263
7.2.2	Myyntisaaminen vs. saatu ennakkomaksu vs. siirtovelka	263
7.2.3	Rahoitusvarat	264
7.3	Rahat ja pankkisaamiset	268
7.3.1	Bitcoin ja muu vertaisvaluutta	269
7.3.2	Kassatili	269
7.3.3	Yhteiskassat ja kassatilin täsmäyttäminen	271
7.3.4	Lähipiirisaamiset	272
8	Oma pääoma ja voitonkäyttö	275
8.1	Osakeyhtiön oma pääoma	275
8.2	Osakepääoma	277
8.2.1	Osakepääoman rekisteröinti	277
8.2.2	Osakeanti	278
8.2.2.1	Merkintäetuoikeus	278
8.2.2.2	Rekisteröinti	278
8.2.2.3	Maksuton osakeanti	278
8.2.2.4	Rahastokorotus	279
8.2.2.5	Osakepääoman korotuskirjaukset	279
8.2.3	Osakkeiden nimellisarvo	282
8.2.4	Emissiovoitto	282
8.2.5	Sekaemissio	282
8.2.6	Apporttiomaisuus	284
8.2.7	Vaihtovelkakirjalainat	285
8.2.8	Osakeannin ja listautumisen menot	287
8.2.9	Osakepääoman alentaminen	288
8.2.10	Omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen sekä luovuttaminen – varainsiirtovero	291
8.2.11	Omien osakkeiden mitätöinti	292
8.2.12	Osakeperusteinen kannustinjärjestelmä	293
8.3	Arvonkorotusrahasto	295
8.4	Käyvän arvon rahasto	296
8.5	Uudelleenarvostusrahasto	297
8.6	Vararahasto ja ylikurssirahasto	298
8.7	Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	299
8.7.1	SVOP-sijoitus erillisenä toimenä eli muuten kuin osakeantipäätöksen osana	299
8.7.2	SVOP-sijoitus osana osakeantipäätöstä	299

8.7.3	Liitetiedon esittäminen	300
8.7.4	SVOP-sijoitusten osakaskohtainen seuranta	301
8.8	Rakennusrahasto	302
8.9	Voiton käyttö	304
8.9.1	Osingonjako ja muu voiton käyttö	305
8.9.2	Rahastointi	309
8.10	Osuuskunnan oma pääoma	312
8.10.1	Osuuspääoman sijoitukset ja palautukset	312
8.10.2	Ylijäämän palautus ja osuuspääoman korko	315
8.11	Henkilöyhtiön oma pääoma	316
8.12	Henkilöyhtiön voitto-osuuden kohdistaminen yhtiömiehelle	321
8.13	Yksityisliikkeen oma pääoma	322
8.14	Aatteellisen yhteisön ja säätiön oma pääoma	323
8.15	Tilikauden tulos	327
9	Tilinpäätössiirrot	329
9.1	Kertynyt poistoero	329
9.2	Verotusperusteiset varaukset	331
9.2.1	Jälleenhankintavaraus, investointivaraus	332
9.2.2	Toimintavaraus	335
9.2.3	Hinnanlaskuvaraus	336
9.2.4	Asuintalovaraus	338
9.2.5	Muut verotusperusteiset varaukset	341
9.3	Konserniavustus	341
10	Pakolliset varaukset	343
10.1	Eläkevaraukset	344
10.2	Verovaraukset	344
10.3	Muut pakolliset varaukset	345
11	Vieras pääoma	351
11.1	Pitkä- vs. lyhytaikainen vieras pääoma	351
11.2	Pääomalaina	353
11.3	Rahoitusvekselit	357
11.4	Tavaravekselit	358
11.5	Myyntisaamisten luototus ja myynti	362
11.6	Luotollinen sekkitili	365
11.7	Lainat rahoituslaitoksilta	365
11.8	Ostovelat	366
11.9	Saadut ennakot ja Siirtovelat	367
11.10	Muut lyhytaikaiset velat	369

12 Ulkomaanrahan määräiset erät	372
12.1 Ulkomaanrahan määräiset liiketapahtumat	372
12.2 Remburssi	376
12.3 Muuntaminen tilinpäätöksessä	377
12.3.1 Ennakkomaksut tilinpäätöksessä	379
12.3.2 Suojaamistilanteet	381
12.3.3 Tilinpäätöstietojen muuntamisen vaihtoehtoja	383
13 Arvonlisäverotus	384
13.1 Brutto- ja nettokirjausmenettely	384
13.2 Suorite-, maksu- ja laskutusperuste	388
13.2.1 Alennus	390
13.2.2 Omaan käyttöön otto	392
13.2.3 Luottotappio	393
13.3 Verokannat	394
13.4 Pysyvät vastaavat	396
13.5 Vähennyskelvottomat menot	396
13.6 Yhteisökauppa	397
Lopuksi	400
Asiahakemisto	401

Alkusanat 9., uudistettuun painokseen

Kuluneena viitenä vuotena kirjanpitolainsäädännön ja -ohjeistuksen keskiössä ovat olleet EU-perusteiset muutokset, kuten kestävyysraportointia koskevat uudet velvoitteet pörssilistatuille ja muille suuryrityksille. Peruskirjanpidon kehitys ei kuitenkaan ole seisahtunut.

Käytännön tilinpidossa kaikkia kirjanpitovelvollisia, mikroyritykset mukaan lukien, koskevia kannanottoja on julkaistu muun muassa kirjanpitolautakunnan toimesta lukuisia; näistä keskeisimmillä 26 lausunnolla on ajantasaistettu tätä painosta. Niin ikään kirjanpitotyön kannalta merkittävä on lautakunnan suunnitelmanmukaisista poistoista mikro- ja pienyrityksille laatima uusi yleisohje, joka kokoaa aikaisemman tulkintakäytännön.

Ajantasaistettu teos pitäytyy edelleen perusannissa, hyvän vastaanoton saaneissa kirjausesimerkeissä, jotta sisältö palvelisi mahdollisimman käytännönläheisesti tilinpidon ammattilaisten arkityötä.

Joulukuussa 2025

Timo Kaisanlahti

Aikaisempien painosten alkusanat

Tässä teoksessa on kysymys kirjauksista. Kirjauksia tehdään niin juoksevaan kirjanpitoon tilikauden aikana kuin myös tilinpäätöstä laadittaessa. Kirjaukset ovat tämän esimerkeille rakentuvan teoksen perusanti. Tehdyt kirjanpitoratkaisut myös perustellaan.

Kirjanpidon keskeiset tarkoitukset toteutuvat raportoinnissa. Kaikilta kirjanpitovelvollisilta edellytetään tilinpäätöksen laatimista. Kirjanpidon ja tilinpäätöksen pohjalta laaditaan monia raportteja niin verottajalle ja rekisteriviranomaisille kuin tapaus- ja tilannekohtaisesti esimerkiksi rahoittajille ja liikekumppaneille.

Tärkeää on osata nähdä kirjattavat liiketapahtumat tilinpäätöksen näkökulmasta. Teoksessa käytettävät tilit on valittu tase- ja tuloslaskelmakaavoissa esiintyvistä eristä. Tilinpäätökseen sisältyy taseen ja tuloslaskelman lisäksi rahoituslaskelma ja liitetiedot. Tilinpäätöksen lisäksi muilta kuin pienimmiltä kirjanpitovelvollisilta edellytetään toimintakertomuksen laatimista. Esimerkkien yhteydessä kiinnitetään huomiota erityisesti liiketapahtumaan liittyviin liitetietovaatimuksiin.

Puitteet ja säännöt kirjauksille saadaan kirjanpito- ja yhteisölainsäädännöstä sekä kirjanpitolautakunnan antamista ohjeista. Näihin tässä kirjassa viitataan paitsi esimerkeissä tehtyjen ratkaisujen perustelemiseksi, myös lisätietoja tarvitsevalle lukijalle tiedon lähteiksi. Esille on tuotu myös kirjauksia perustelevia lainvalmistelutöissä esitettyjä kannanottoja.

Teos perustuu voimassa olevalle kirjanpitolainsäädännölle. Nykyinen kirjanpitolaki tuli voimaan vuonna 1997. Lakia on muutettu, tärkeitä muutoksia säädettiin vuoden 2004 lopussa. Niiden taustana on tilinpäätösdirektiivien kehittyminen sekä IFRS-tilinpäätöstä koskevat määräykset. Teos perustuu yleiseen kirjanpitolakiin, ei lain 7a-luvussa määrättyyn tai sallittuun IFRS-säännöstöön. Koska IFRS-säännöstö edustaa pitkälti hyvää kirjanpitoa, siihenkin tässä kirjassa viitataan. Monet kirjanpito-laissa säädetyt menettelytavat ja sallitut vaihtoehdot ovat IFRS-periaatteiden mukaisia. Merkittäviä vaikutuksia myös kirjauksiin oli vuonna 2006 voimaantulleella uudella osakeyhtiölailla. Muutoksia tuli erityisesti omaa pääomaa ja voitonjakoa koskeviin kirjauksiin.

Teoksen tekeminen on ollut tekijöille mielenkiintoinen ja jännittävä seikkailu. Rutiineilta vaikuttavat asiat ovat osoittautuneet monipuolisiksi, sekä mahdollisuuksia että sudenkuoppia sisältäviksi pähkinöiksi, kun ne on muutettu esimerkeiksi. Viime kädessä kirjanpito on ”vain” systemaatti-

nen muistiinmerkitsemisjärjestelmä siitä, mitä tosielämässä on tapahtunut. Muistiinmerkitsemisjärjestelmällä on kuitenkin suuri merkitys. Sen pohjalta laadittujen raporttien avulla tehdään tärkeitä taloudellisia ja oikeudellisia päätöksiä. Päätöksiä tekevät yrityksen itsensä lisäksi muun muassa toiset yritykset, asiakkaat, kilpailijat sekä monet viranomaiset.

Teos on syntynyt kirjoittajien saumattoman yhteistyön tuloksena. Suosittelemme muillekin aviopareille yhteisen kirjan, tai ainakin kirjausten, tekemistä yhteisymmärryksessä avioliiton integraation kasvattamiseksi.

Tärkeitä ideoiden lähteitä kirjaa tehtäessä ovat olleet yksittäiset kirjanpitolain säännökset ja kirjanpitolautakunnan ratkaisut. Esimerkkeihin ideoita ovat antaneet kysymystensä ja ongelmiansa esittämisen myötä monet käytännön kirjanpitotyössä toimivat. Suuren panoksen teoksen sisältöön ja jalostamiseen on antanut tradenomi Päivi Joensuu. Palautetta ja monia ideoita olemme saaneet kauppatieteiden maisteri, KHT Jouko Karttuselta. Kirjan viimeistelyssä ja kieliasun parantamisessa merkittävä ja joustava on ollut WSOYpron kustannustoimittajan Minna Karlssonin apu. Kiitos koko joukkueelle ja kaikille kannattajille. Parhaat kiitokset sekä onnistuneita kirjauksia Sinulle, joka olet valinnut tämän kirjan lukemiseksesi.

Toukokuussa 2007

Jarmo Leppiniemi ja Raili Leppiniemi

Teos on päivitetty vuosien 2012 ja 2013 kirjanpitolautakunnan uusien lausuntojen perusteella. Toisaalta lakiuudistukset ovat olleet vähäisiä tänä aikana lukuun ottamatta osuuskuntalain kokonaisuudistusta, joka tuli voimaan kuluvan vuoden alussa. Odotettavissa kuitenkin on, että parhaillaan vireillä olevan kirjanpitolain uudistushankkeen (ks. www.tem.fi) myötä tulee uusia ideoita myös kirjausten tekijöiden käyttöön. Näiden päähkiminen kuitenkin jää tulevaisuuden iloksi. Kiitän kustannustoimittaja Saara Palmbergia, jonka horjumaton tarkkuus on ollut tukenani päivitystyössä.

Maaliskuussa 2014

Timo Kaisanlahti

Kirjanpitolain uudistetut säännökset tulivat voimaan vuodenvaihteessa 2015–2016. Jokaisen kirjanpitovelvollisen tulee noudattaa niitä sillä tilikaudella, joka on alkanut kuluvan vuoden tammikuussa tai sen jälkeen.

Merkittävin osa lainmuutosta koskee pien- ja mikroyrityksille annettuja helpotuksia tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laadinnassa. Uusia säännöksiä on saatu kuitenkin myös arvostuksen ja jaksotuksen kirjanpito-menettelyistä. Pien- ja mikroyrityksiä koskevat tilinpäätösvelvoitteet on koottu omaksi asetukseksi (VNA pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1753/2015; jäljempänä PMA), kun taas pien-yritystä suuremman kirjanpitovelvollisen informaatiovaatimukset ilmenevät kirjanpitoasetuksesta kuten ennenkin. Uusia velvoitteita selostetaan tässä teoksessa kirjausten tekemisen näkökulmasta. Aikaisempaan tapaan myös uusimmat kirjanpitolautakunnan ratkaisut (2014–kesä 2016) on otettu huomioon tarpeellisilta osin.

Syyskuussa 2016

Timo Kaisanlahti

Kirjanpidolliset tulkinnot ovat kehittyneet kolmena viime vuotena, vaikka lain tasolla uudistukset ovat sinänsä jääneet vähäisiksi. Vakiintuneeseen tapaan tähän uudistettuun painokseen sisältyvät merkitykselliset kannanotot kirjanpitolautakunnan tuoreesta ratkaisukäytännöstä, viimeisimpänä lausunto osakekannustinjärjestelmistä (KILA 2020/1998). Niin ikään on huomioitu uudistetut yleisohjeet arvonnäisäverokirjauksista (31.10.2017), perustajaurakoinnista (5.6.2017) ja konsernitilinpäätöksen laatimisesta (28.3.2017). Lisäksi sisältöä täydentävät uudet jaksot (1.14.–1.17) kirjanpitomerkintöjen ja tositteiden asemasta punninnassa siitä, onko lain edellyttämä oikea ja riittävä kuva täytynyt.

Tämä painos on omistettu Jarmo Leppiniemen muistolle.

Helmikuussa 2020

Timo Kaisanlahti